

Toimenpidesuunnitelma lainsäädännön ja toimintatapojen uudistamiseksi vuoroasuvien lasten tilanteissa

Yleiset huomionne toimeenpanosuunnitelmasta

Vuoroasumisen lainsäädännön ja toimintatapojen uudistamista on pidettävä yleisesti ottaen tärkeänä ja ajankohtaisena asiana. Vuoroasuminen koskettaa yhä kasvavaa joukkoa lapsia ja vanhempia.

Vuoroasumisen yleistymistä/kasvua vanhempien asuessa erillään voidaan pitää myös lapsen edun kannalta tavoiteltavana, jolloin lainsäädännön ja palveluiden tulisi myös taata lapsen edun toteutuminen kahdessa osoitteessa.

Toimeenpanosuunnitelmassa ei käsitellä lainkaan ylirajaisen vuoroasumisen järjestämisen mahdollisuuksia.

Vuoroasumisen lainsäädäntöä ja toimintatapoja mietittäessä tulisikin huomioida kasvava määrä lapsia, joiden vanhemmat asuvat tai haluaisivat asua eri maissa, mikäli lapsen vuorottainen asuminen esim. 3-6kk jaksoissa olisi realistisesti ongelmitta ja lapsen edun mukaisesti toteutettavissa.

Lapsen edun mukaisena on pidettävä vuoroasumistilanteissa sopivaa asuntoa molemmissa kodeissa, joten asumisen tuen uudistaminen niin, että se mahdollistuu vuoroasumissopimuksen tekeville huoltajille, on tärkeää.

Lapsella on oikeus yksityisyyteen ja monissa selvityksissä tulee ilmi lapselle erittäin tärkeä oman tilan/paikan tarve. Tästä syystä juuri molempien vanhempien mahdollisuus tarjota lapselle riittävästi tilaa, tulisi huomioida.

Toimenpidesuunnitelmassa korostetaan lapsen kuulemistä ja lapsivaikutusten selvittämistä vuoroasumiseen liittyvissä kahden kunnan tilanteessa. Myös ylirajaisessa vuoroasumisessa olisi lasta kuultava ja lapsivaikutukset arvioitava huolellisesti. Vuoroasumisen kehittämisessä tulee lähtökohtina kaikissa osakysymyksissä pitää perheiden monimuotoisuutta ja erilaisia

elämäntilanteita sekä lapsistrategian linjauksia esimerkiksi yhdenvertaisuudesta ja haavoittuvien ryhmien huomioimisesta (kuten maahanmuuttajataustaiset, vammaiset, kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset).

"Edistetään suunnitelmallisin toimin lasten yhdenvertaisuutta. Kerätään ja hyödynnetään tietoa hyvinvointieroista ja niiden syistä, ja ryhdytään toimiin hyvinvointierojen kaventamiseksi mahdollisimman vaikuttavin ja lapsen oikeuksia kunnioittavin tavoin. Varmistetaan, että erilaiset palvelut, tukimuodot ja osallisuuden kanavat ovat yhdenvertaisesti ja syrjimättömästi saatavilla kaikille lapsille. Kehitetään saavutettavuutta ja erilaisia tietoyhteiskunnan toimintamuotoja lapsilähtöisesti ja lasten moninaisuus huomioiden. --- Otetaan haavoittuvuus kattavasti huomioon ennaltaehkäisevässä työssä, korjaavissa toimenpiteissä ja palveluissa sekä oikeusturvajärjestelmissä.", Lapsistrategia, valtioneuvoston julkaisu 2021:8

Suunnitelma sisältää eri hallinnonaloille kohdentuvaa pohdintaa sekä toimenpide-ehdotuksia, jotka on koottu yläotsikoiden alle. Seuraavissa kysymyksissä pyydetään erikseen huomioitane koskien suunnitelmassa kunkin yläotsikon alle koottua tietoa sekä toimenpide-ehdotuksia.

Huomiot kokonaisuuteen 2: Palveluihin liittyvät toimenpide-ehdotukset

Molempien vanhempien tiedonsaantioikeuteen on kiinnitetty huomioita, mutta sähköisiä palveluja kehitettäessä on huomioitava ja luotava kanava myös niille eroperheille, joilla ei ole tietotaitoa a.o. palvelujen käyttöön.

Eroperheiden palveluihin tulisi perhekeskuksissa kehittää eroperhesovittelua ja vanhemmuussopimuksia, joita voitaisiin hyödyntää myös kumppanuusvanhemmuustilanteissa, kun lapsi vuoroasuu vanhempien sopimalla tavalla.

Näiden lisäksi kannatetaan lastenvalvojien tukevan työn lisäämistä. Lastenvalvojilla on erinomainen mahdollisuus vaikuttaa siihen, perheet voivat harkita heille parhaita ja vaihtoehtoisia tapoja järjestää lasten asumista.

Kuljetukset varhaiskasvatukseen ja kouluun ja kuntoutukseen lapsen erityistarpeiden kuten vammaisuuden perusteella sekä varhaiskasvatukseen ja kouluun matkan pituuden mukaan on tärkeä järjestää kahteenkin osoitteeseen, koska kuljetukset ovat välttämätön osa arjen käytännön toimivuutta. Ks. myös kohta 6 toimeenpanon prioriteettijärjestyksestä.

Huomiot kokonaisuuteen 3: Elatusapu

Elatusavun määräämistä koskevan ohjeistuksen päivittäminen vuoroasumiseen soveltuvaksi on kannatettava ehdotus.

Huomiot kokonaisuuteen 4: Sosiaaliturvaetuudet ja toimeentulotuki

Usein vuoroasumisen suurin este on sosiaalietuuksien kohdentuminen asuinosoitteen mukaan. Erityisesti asumisen järjestäminen niin, että vuoroasuvalla lapsella olisi mahdollisuus iän- ja tarpeenmukaiseen asumiseen kummankin huoltajan luona on monille erovanhemmille nykytilanteessa haastavaa.

Lapsen hoidon järjestämiseksi voi olla erilaiset tarpeet eri kodeissa (esim. toisessa päiväkotia ja toisessa kotihoidontuki). Niinpä lastenhoidon tukien yksilöllinen kohdentaminen vuoroasuvan lapsen kunkin kodin hoidontarpeen ja vuoroasumisjaksojen mukaisesti olisi tärkeää.

Vuoroasumisesta ei tule muodostua vain hyvin toimeentulevien perheiden mahdollisuus. Vuoroasumisen tarkastelu on tärkeää sisällyttää sosiaaliturvakomitean työn osaksi (asumistuki, lapsilisät, elatustuki, vammaistuet, toimeentulotuki) ja myös mahdollisten toimeentuloturva koskevien erillisselvitysten ja -uudistusten osaksi (toimeentulotuki, elatusapu, lasten hoidon tuet). Myös perhevapaaudistuksen seurannassa tulee arvioida järjestelmän toimivuutta vuoroasumisen kannalta.

Arvionne toimenpide-ehdotusten vaikutuksista ja toteuttamismahdollisuuksista

Toimenpidesuunnitelmassa esitetty tarve asumisen tuen kehittämiseen vuoroasuminen huomioiden on kannatettava. Tulisiko ehdotettuja toimenpiteitä priorisoida? Jos, niin millä tavoin? Toimeenpanojärjestystä ja priorisointia tulee arvioida myös yhdenvertaisuuden kannalta. Asumisen tuen järjestäminen nähdään tärkeänä prioriteettina. Lainsäädännön mahdollisuuksien mukaan tulisi selvittää, että olisiko mahdollista asettaa juuri jotain kohtuullisuus rajoja (esimerkiksi kilometriraja), joissa palveluiden saaminen (esim. koulukuljetus) onnistuisi molemmista kodeista? Tämä voisi myös ohjata ja auttaa vanhempia päätöksenteossa.

Ainakaan vammaisten lasten osalta kuljetusten rajaaminen pois ei liene mahdollista, koska tällainen ehto olisi syrjivä ja rajoittaisi vammaisuuden perusteella lapsen oikeuksien yhdenvertaista

toteutumista. Lisäksi kuljetusten toteuttamisen jäädessä vanhemmalle niistä huolehtiminen voi muodostaa tosiasiallisen esteen vammaisen lapsen vanhemman työssäkäynnille.

Vastaako toimenpidesuunnitelma riittävästi vuoroasuvien lasten ja muiden kahden kodin lasten tarpeisiin?

Toimenpidesuunnitelma on hyvä alkua. Ylirajaisten lasten vuoroasumisen järjestämisen haasteisiin suunnitelma ei kuitenkaan vastaa.

Yleensäkin haavoittuvien lasten asemaan ja perheiden erilaisiin elämäntilanteisiin tulee jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota; kohdassa yleiset huomiot lapsistrategian ja perheiden monimuotoisuuden systemaattisesta huomioon ottamisesta.

Helsinki 22.11.2021

Marina Wetzter-Karlsson

Väestöliitto